

Maandag 8 februari 1915 – ochtendeditie

Parijs, 7 februari. De officiële mededeling van hedenmiddag meldt:

In België is het kalm.

Parijs, 7 februari. De mededeling van hedenavond zegt:

De vijand heeft in de nacht, volgende op zaterdag, verscheidene kleine aanvallen gedaan in de streek van Nieuwpoort, die alle zijn afgeslagen.

Berlijn, 7 februari. Uit het grote hoofdkwartier wordt heden gemeld:

Ten zuidoosten van Ieper hebben wij een Franse loopgraaf genomen. Wij maakten daarbij twee Engelse machinegeweren buit.

Brussel, 7 februari. Het hulpcomité voor België heeft door bemiddeling der Brusselse politie en van het Brusselse gemeentebestuur de hulpdienst thans strenger geregeld. De bakkers mogen nog slechts één brood en geen gebak meer vervaardigen. Voor ieder gezin wordt een bepaalde hoeveelheid meel vastgesteld. Zieken krijgen op attest van de geneesheer wit brood.

Maandag 8 februari 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Het steuncomité te Baarn, dat reeds gedurende enkele maanden de zorg op zich heeft genomen voor een groot aantal Belgische vluchtelingen, die bij de burgerij zijn ondergebracht, zal door gebrek aan geld weldra genoodzaakt zijn de vluchtelingen ter beschikking van de regering te stellen, als de kasmiddelen niet spoedig versterkt

worden. Het comité heeft voor de derde maal een beroep gedaan op de offervaardigheid van de ingezetenen, ten einde zijn taak van naastenliefde te kunnen vervullen.

Oostburg, 8 februari. Gedurende de morgen werden hier uit de richting Brugge-zeehaven talrijke zware kanonschoten gehoord. Ook bezuiden Oostende wordt hevig geschoten.

Men schrijft ons uit Maastricht:

De scheepvaart op het kanaal Luik-Maastricht en daarmee verband houdende ook die op de Zuid-Willemsvaart, begint weer te herleven. In het begin van de oorlog lag zij weken lang stil. Langzamerhand begonnen enkele schepen zich te wagen en thans worden er dagelijks 25-30 schepen in de sluis bij de Maasbrug geschut. De laatste jaren bedroeg dat getal 40-50. De schepen vervoeren veel steenkolen, bestemd voor België, Nederland of Duitsland. Ook stenen en aarden buizen komen uit België. Deze laatste waren voor Brussel bestemd en in Petit Lanaye moest een groot bedrag gestort worden, dat weer teruggegeven werd op Smeermaas (België, ten noorden van Maastricht). Nederlandse ambtenaren vergezellen de schepen zolang ze op Nederlands grondgebied zijn.

Men meldt ons:

In de Belgische grensgemeenten Smeermaas, Lanaken enz. is de Duitse bezetting vervangen door een geheel nieuwe lichter. Het zijn allemaal zeer jonge mensen, gestoken in een geheel nieuwe uitrusting. Op het kasteel Hocht, waar een geruime tijd de kommandantur was gevestigd, doch waar men verscheidene weken van inkwartiering was verschoond gebleven, zijn nu weer de nodige manschappen gehuisvest.

Naar aanleiding van het bericht in ons blad van gisteren, dat tot voor enkele dagen sedert het begin van de oorlog in Antwerpen geen wit brood verkrijgbaar was, het volgende:

De 31^e oktober kwam ik te Antwerpen en deed in de omgeving tot aan Mechelen een voetreis van enige dagen. Niet alleen in Antwerpen, maar in iedere plaats van enige betekenis kon ik witbrood voor normale prijs verkrijgen. Het trof mij, omdat in ons eigen land al wekenlang geen ander dan bruin brood verkrijgbaar was.

Het dagboek van de oorlog. (KVdW).

Brussel, 13 januari.

Geweldige troepenverplaatsing brengt weer nieuw machtsvertoon mee. Bij sommigen bestond de rechtmatige vrees, dat wij op een gevoel van veiligheid, gekweekt bij de betrekkelijke rust, die wij genieten, wel konden in gaan dutten. Vooral de goede Brusselaar, die de kuip der stad nooit of nimmer verlaat, die de verdedigingswerken om de kazernes te Etterbeek niet heeft gezien, die niet weet dat ergens elders echte fabrieken worden gebouwd, tot het leveren van gas voor de zeppelins, en verder geld genoeg heeft om zich te mogen laten verleiden door de behoefte aan veiligheid, die de grond uitmaakt van zijn innerlijk wezen – vooral de binnenstads-Brusselaar kon een kleine opschrikking goed verdragen. Enige kanonnen zijn een uitnemend middel tegen al te groot optimisme: men heeft er in respectabel getal door Brussel laten rijden, hetgeen sedert half september niet meer was voorgekomen. Aan die kanonnen had men een geleide van mitrailleurs gegeven, en, voor wie op nieuwe sensaties gesteld is, er een stoet van baggerwagentjes aan toegevoegd. Onmiddellijk denkt men erbij aan het slijkveld aan de IJzer, aan de oneindige slakkenstrijd, oneindig in tijd en ruimte, daar

in de modderlanden, waar het kanon – men hoort het tot hier – deuken stompt in de compacte stilte; waar achteraan een logge zee de lome schommeling van haar baren met onverschillige eentonigheid laat klotsen. Aldus, voor heden, het visioen van het slagveld. Want heden is het weer grauw en roerloos. De dag is leeg en lui. En de talrijke nieuwe troepen, volkomen uitgerust en flink uitgedost, die ons voor over enkele dagen enige afleiding in het oorlogsnieuws beloven – het is afschuwelijk, daar haast naar te verlangen; en toch: hoe natuurlijk geworden! – zelfs de veerkracht der vele, vele soldaten, vermag het niet, de lamme stugheid van de luchtkring te breken. Het is de ijlte niet vol verwachting: het is de gelatenheid, het onmachtige en doelloze talmen en temen, door niets op te zwepen tot verzet of zelfs maar tot lijden. Wij zijn het nieuwe vertoon van macht. Wij weten wat het betekent. Maar in dagen als deze gaat het niet om te reageren. Man kan er wel aan denken: het denken is echter mat, heeft geen weerklank, geeft geen terugslag. Ook wij hebben modder, waar wij in zinken, en wij doen niets om eraan te ontkomen ...

Vadsige dagen als deze, afgewisseld met huilende stormnachten. Als nieuws, de onveranderende officiële mededelingen, wat flauwe grapjes in de plaatselijke bladen (er zijn er nu wel een twintigtal), die zich het nobele doel hebben gesteld ons heug tegen meug te amuseren, en eindelijk de herhaalde mededeling dat dieven en inbrekers op grote schaal, zo in bewoonde als in verlaten huizen, hun werkzaamheden hernomen hebben. Wat ze zolang tegengehouden heeft – want in een hele tijd al hadden ze van zich niet laten horen – is mij een geheim. Nu komen zij aan de waarlijk zeldzaam geworden, gemengde berichten hun oude aantrekkelijkheid teruggegeven. Ge ziet, het normale leven herneemt.

Laatste bericht van deze dove, lamme dag: het is verboden voortaan op de slagvelden soldatenlijken te gaan ontgraven.

14 januari.

“Teneinde het weelderig leven in te tomen ...”

Dit zijn de eerste woorden der Nederlandse vertaling van Baron von Bissing's jongste “bekendmaking”. Dat in Brussel door sommigen nog weelderig wordt geleefd, is er in vastgesteld. De verdere tekst leert, dat men dit vooral in de patisseries waarneemt. Het is een feit, dat Brussel een weeldestad is; en dat de gegoede Brusselaar niet gaarne van zijn weeldegewoonten afziet, is er een ander. Nu is daar onder de oorlog geen andere verandering in gekomen, dan dat vele gegoede Brusselaars de stad hebben verlaten, hetgeen het weelderig leven zeker aanmerkelijk zou hebben beperkt, indien het groot getal Duitse officieren die, ook met hun familie, de hoofdstad zijn komen bewonen, er hun deel niet aan komen nemen waren. En dit meer bepaald in de modieuze patisseries, waar het hier om gaat, en die, tegen het uur van de five o'clock tea, wel een vanwege de talrijke uniformen gewijzigd, maar daarom niet minder schitterend en druk aspect dan vroeger opleveren.

Dat die patisseries goede zaken doen, wordt bewezen hierdoor, dat er sedert de oorlog één bijgekomen is in een van onze hoofdstraten, en die al even goed floreert als van ouds bestaande huizen. Wat niet verwonderen moet: vele mensen kunnen of willen het grijze oorlogsbrood niet eten, al is dit de laatste tijd ook beter, sommige dagen echt smakelijk geworden. Banketbakkers nu staan, of stonden buiten de gemeentereglementering, wat aankoop van bloem en verbruik ervan betreft. Het stond hun dan ook vrij, fijn brood en kadetjes te bakken, zoveel als hun lustte. Van welke vrijheid zij dan ook ruim gebruik maakten, ten dankbare behoefte van maagzieke of weelderig aangelegde verbruikers. De prijzen stegen natuurlijk in evenredigheid met de koopgraagte: daar is nu eenmaal de wet van vraag en aanbod voor. En daar waren nu wel bladen om tegen dat

ontduiken der politimaatregelen te fulmineren: de patissiers zetten hun bedrijf voort, tot grotere vreugde van vele, zelfs minder rijke bewoners van onze weeldestad, wiens hoofdhoedanigheid het is, dat zij steeds tegenover alle verordening weerspanning gebleken zijn.

Met echter het andere gevolg, dat minder bedeelden der fortuin niet alleen aan het morren gingen, maar nu en dan in letterlijke zin zonder brood zaten. Want ziehier wat zich voordoet: gewone bakkers, die onder politietoezicht staan, zien hoe hun meest solide klanten naar de pasteibakker en diens wittebrood overlopen. Dit betekent voor hen een dubbel verlies: de klant en de aanzienlijke winst op het wittebrood. Wat doen zij? Ze schaffen zich op een of andere wijze fijne bloem aan en gaan ook, tegen verbod in, wittebrood bakken. Worden zij hier echter op betrapt – en het toezicht mag vrij streng heten – dan worden zij in de uitoefening van hun ambacht voor een dag of veertien geschorst, zodat de minder gegoede klanten, die geen wittebrood van 80 of 90 centiemmen per kilo aankunnen en het met bruin brood doen, geheel zonder brood gaan zitten. Want het meel is aan de bakkers zo toegemeten, dat zij buiten de eigen, vaste klanten niemand gerieven kunnen, en onbekenden dus onverrichter zake terug moeten sturen.

Zal het nieuwe decreet van de gouverneur-generaal voor België daar verandering in brengen? Dat decreet luidt: nog slechts tweemaal per week mag weeldegebak gemaakt worden. De hoeveelheid van dat gebak is echter, voor zover ik weet niet beperkt. De pasteibakker maakt dus al wat hij wil, zoveel als hij wil, als het maar op woensdag en op zaterdag is. “En ach” verzekert mij, met een kersrood pruilmondje en kwijnende blikken, een uiterst bevoegde patissière, “ons gebak houdt het ’s winters makkelijk drie dagen uit, mits voorzorgen” ...

Zodat ik vrees dat de nieuwe “bekendmaking” weinig gevolg zal hebben, tenzij, misschien, bij Duitse militairen, aan wie het zo in het geheugen wordt gebracht dat men zich in hun vaderland ter wille van de oorlog, soms hardere ontberingen oplegt, dan het verzaken aan taartjes. Wat de welgestelde Brusselaars aangaat, de tijd zal wel niet zo veraf zijn, dat de nood zal dwingen, ervan af te zien ...

Intussen heb ik vanmiddag weer de kar van de uitdrager van een coöperatieve werkliedenvereniging letterlijk leeg zien plunderen, terwijl de uitdrager machteloze armen in de lucht hief bij de echte woede der uitgehongerde kleine burgers, die, verstoken van de volkssoep, soms niet weten hoe aan brood te geraken. Een paar uur nadien reden Duitse wagens voorbij, beladen met zwarte vijfpondsmikken, die er nu juist niet smakelijk uitzagen. Af en toe sprong een jonge kerel met een acrobatengratie achter de rug der voerlui, die niets bemerkten op de laatste wagen, gaf een brood, gaf het aan de volgende makkers, en zette zo de proviandering van zijn wijk voort, tot zolang hij in mijn gezicht bleef ...

15 januari.

Aardbevingen in Italië: in de klassieke bodem, vanuit de grondeloze Tartaros, de zesmaal honderd armen en vuisten der razende Hekatoncheiren, die weer eens de aarde schudden. En men staat verbijsterd over al de rampen die in een zelfde tijd ons komen teisteren, zo dat men dezen begrijpt, wiens zwakzinnigheid zicht tot allerlei bijgeloof laat verleiden ...

16 januari.

Dit nu is de geschiedenis van Poum.

In de huilerige avondstraat, waar de wind door jankt; onder de zwiepende regen en voeten in het met lantarengeschitter

doorglansde slijk, zijn mijn vrouwelijke huisgenoten op boodschappen uit. De straat ligt verlaten: geen weer, waarlijk, om voor zijn genoeg een luchtje te gaan scheppen. Enig leven: het vierkant gele gelaat der winkelramen, waar groentebergen herfstkleuren, of koloniale waren oosterse luchtspiegelingen oproepen, als ge lust hebt om langs de bedompte ruiten te kijken.

Mijn vrouwelijke huisgenoten spoeden zich, onder de drift van de wind en tegen de aankletterende regen in. Als daar iets, ineens voor hun voeten rolt. Zij blijven even staan: het rollende wezentje geeft er dan blijk van, pootjes te bezitten. Pootjes die aardig stappend weten te lopen. Het loopt, en keer telkens iets om, vooraan, dat een kopje moet zijn. Het loopt omkijkend voor, zolang de vrouwen lopen. Als zij stil houden, houdt het ook stil, kopje hoog op en rechter voorpootje ook. Als men het goed bekijkt, merkt men dat het een groezelig wit hondje is. En, niet moeilijk om raden: een verloren hondje. Men belt aan een paar huizen aan; men gaat een paar winkels binnen: niemand herkent het beestje; geen die eigendomsrechten of zelfs maar zicht tot bezit doet gelden. De dames naar huis, het hondje mee naar huis. In godsnaam dan: het zal zowat de tiende oorlogsgast zijn ...

Het hondje doet zijn intrede in de warme, klare woonkamer: het is een druipnat pakje wol op vier stramme stokjes; iets als een miniatuur lammetje, met korte schrale krulletjes, groezelig witte, beslijkte krulletjes over de rozige gespannenheid van een worsthuidje, en op pootjes die binnenin het lijf schijnen geschoten te zijn. Het heeft een naakt staartje met een gespleten kwastje van gekoekte wol aan het uiteinde. Maar het kopje met de verwonderde en toch betrouwende, de blinkende bolle oogjes, die blauw zijn en bruin van glanzen! Het zit aan een veel te kort halsje; het hoge, stompe neusje als een hompje verdroogde lever; aan het mondje hangt een beschaafd professorssikje, en het heeft oren als te lange

lapjes, als lamme vlaggetjes met de uitrafeling van natte haarklisjes. Dat alles gesleurd door slap slijk, gedompeld in modderbaden, gedrenkt van alle natte wintergeneugten.

Mijn kleine jongen juicht, wil onmiddellijk onze mooie, vertrouwde kat op straat zetten om veiliger onderkomen te bezorgen aan de onmiddellijk geadopteerde bedelaar, die zich zo spoedig thuis voelt, aanstonds met grollende zelfvoldaanheid voor de open haard gaat hurken op het Perzisch kleedje. Het verwekt verontwaardiging: hij mag blijven, maar moet eerst het bad in. Water gewarmd, het beestje in de zinken tobbe geplonsd. En waarlijk, het geeft blijk van een goede opvoeding en hygiënische gewoonten. Het beidt geen weerstand aan waterbehandeling. De voorpootjes op de rand van zijn bad, kijkt het brutaal en tegelijk vriendelijk de wereld in, terwijl zijn krulhaar hoog en dik staat van het zeepschuim.

Onder de tijd dat men het wast, vraagt iemand: “En hoe gaan wij het heten?” Mijn tienjarige zoon heeft een literaire bevlieging, herinnert zich uit het oeuvre van Paul Margueritte een kleine jongen die om de aardigheid de plagerijen moet uitstaan van drie jonge meisjes. Die kleine jongen heet Poum. “Poum!” roept mijn zoon. “Baff! Keft het hondje. “Hij scheurt, hij scheurt!” schatert mijn zoon; en inderdaad: als het hondje blaft, is het of het scheurde ...

Op dat ogenblik kom ik van stad binnen. Het beestje met de natte, als artificiële Byzantijnse paaslamkrulletjes, huppelt mij tegemoet, springt tegen mij op, loopt de anderen tegen en keert opdringerig naar mij terug, alsof het mij zowaar herkende. “Poum!” roept het mijn jongen. Het begrijpt al heel goed dat het zijn nieuwe naam is: als een hobbelpaard loopt het van achter- op voorpootjes naar wie het roept. En als het merkt dat ik zijn ongelooflijke lelijkheid bekijk, al de schatkamers van mijn hondenkennis omkeer om te vinden uit welke ontelbare rassenvermengingen deze spruit van onbekende leeftijd

mag voortkomen, gaat hij op zijn achterpootjes staan, en toont zijn naakt roze buikje, waar de witte, wolkige wollen krulletjes om dartelen, als het lichte, schaarse, vlokkig gele haar van een goedige grijsaard om de edele en tedere ronding van zijn kale schedel.